

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Sra'a tragaritorului
(Lóvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decat numai de la corespondintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va essi Joui-t si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siese lune 5 „ „ „
Pre anulu intregu 10 „ „ „

Pentru Roman'i'a:

prea intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 16 „ = 16 „ „
„ 3 „ 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacla timbrala pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.

Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 12. Martiu, 28. Febr., 1873.

In cursulu desbaterilor speciali a sup'ra bugetului ministeriului de finantie la pag. 139 (domenele statului) pusetiunea 22. relativu la fondulu de venituri d'in II. reg. granit. s'a ivitu in sied. d'in 10. Martiu, a camerei deputatilor Ung. — unu incidentu d'in caus'a notei „insetatu“ ce merita atentiunea nostra d'in mai multe puncte de vedere. Dep. Vidliczka i crede ca aici este vorb'a de proprietate imobile, de domeniu erariale, ca ce de n'ar fi asi'a pusetiunea nu si-ar ave loculu aci, prin urmare not'a „insetatu“ nu este corecta pentru ca s'a vendutu pentru 100,000 fl. Cestiunea dar' nefindu chiara, cere deslucire ministrului. Ministrulu Kerkapoli facandu istoriculu causei dechiaru, ca erariulu n'a avutu proprietate in Nasaudu, ci numai dreptu de pretensiune, era catu pentru regalie, aceste inca s'au adjudecatu prin comisiune nu mai pre basea presupsetiunii: ca regaliele ar compete erariului, deci trebuie se le si capete, dar' neci acestea nu le au avutu in possessiune. In locu de a purcede pre callea legii, s'au allessus in intiellegere cu ministeriele de justitia si de interne, callea impacatiunii a carei rezultatu au fostu: resumperarea. Mi se dice „Cum am facutu acest'a cu inlaturarea legislatiunii“ respundu: precum urdiescu tote regulare urbariali alle erariale, aci'a au avutu dreptulu d'a urdi si regularea aceste cestiuni de proprietate, de altmintrea actele resp. se voru substerne camerei, si acest'a va judeca.

Cu respunsulu ministrului camerei s'ar fi multumitu daca, deputatulu Sabisianiloru, D. Mariassi, — care numai d'in mil'a Romaniloru ocupa locu in camera, — n'ar fi venitu a mesteca quadrata rotundis, vorbindu si despre vendierea padurilor ce sunt proprietate a comunitatiloru, si inveninandu astfelu cestiunea, incurcandu o. Acestu deputatu desertoru d'in stang'a estrema si fugitu in drept'a estrema, au ratecitu in estremitati si facia cu acesta cestiune, propunendu in fine una comisiune de 7. a cerceta actele resp. — Dep. Ghiczy inca fece propunere de resolutiune, dar' majoritatea camerei refusa multumindu se cu dechiaratiunea ministrului d'a presenta actele. Prea bate la ochi intentiunea cea rea si livida invidia a unoru magiari, cari nu potu vede mediuloce de cultura si prosperare in man'a Romaniloru. De s'ar fi vendutu judaniloru, cuventu nu s'ar fi redicatu, neci D. Mariassi n'ar fi avutu ocaziune de a si arreta, in Camera, iubirea si recunoscinti'a catre allegatorii sei, ca ce pre sub mana si a arretatu-o in cestiunea supplinirii oficiului postale d'in Sabisiu. Servesca in viitoriu spre invetiatura allegatoriloru romani.

Ministrulu culteloru si allu instructiunii publice D. Trefort au adressatu cu dat'a 28 febr. a. c. catre ordinariatele totoruru confessiuniloru d'in tierra, una scriessore cerculare, prin care desminte ratecit'a presupunere ce s'a latitu si inradecinat in sinulu confessiuniloru, ca intentiunea ministeriului ar fi: d'a indica resbellu scoleloru confessionali, tindiendu cu inceptulu a le pface in scole comunali neconfessiionali. Apoi precisedia detorientiele cari scolele confessionali trebuie se le plinesca pentru ca se res-

pundia legii si se devina factori activi pentru innaintarea culturalei populari. Spune in fine, ca neavendu comunitatea mediulocele necesarie pentru organizarea scolei, se succurga fondurile confessionali, si daca neci acestea n'ar poté atunci statulu. Pre bine, dar un'a au uitatu sau au lassatu cu voi'a D. ministru, da dechiaru ca statulu va succurge fara a pretinde „p r e f a c e r e a“ scoleloru ajutate, si acesta era lucrulu cellu mai essentialu, ca ce fara de acesta espressa assecuratiune, cerculariulu dsalle nu platesce una cepa degerata si sunt palavre tote afidurile verbali ce dsa au facutu unu ru-a in asta privintia. Statulu este detoriar a ajutoru scolele d'in comunele sarace, fara ca se li faca sil'a morala d'a-si schimbá caracterulu confessionalle. Acestu-a este addeverulu, era purcederea contraria este rea intentiune, mascata cu minciuna.

Dupa cinci-spre dice dile de pertractare celebrulu processu, intentatu contra proprietariulu diurniulu „Politik“ d'in Prag'a, I. S. Skrejsovski si contra lui Antonu Ruziczka, matadori si capi ai declarantiloru boemi, in fine sambeta in 8 Martiu s'a inchiaiatu. Acesti doi corifei cehi au fostu improcessuati sub cuventu, ca au insielatu erariulu cu o summa considerabila de mai multe sute de florinti, ce aru fi trebuitu se o platesca ca competintie pentru insertiuni. Caus'a improcessuarii nu jace inse nici-decatu in acestu protestu futulu, ceea ce s'a constatatu chiaru prin verdictulu tribunalului, ci ea este d'a se cautá si affia in situatiunea politica d'in Boemia, in attitudinea cehiloru facia cu nemtii centralisatori si monopolisatori ai drepturiloru si libertatiloru cellorulate popore de sub a loru egonomia si crassa volnicia. Dar pre langa tote nisuntiele si in butulu totoruru apucaturiloru ce caracterisedia pre neamtiulu sretu, falsu si reutatosu, Skrejsovski si Ruziczka au trebuitu se se dechiaru de nevinovati. D'asta-data nemtii, cari si-propuseru a curati d'in calle cu ori ce pretiu pre acesti barbati, nu si-au ajunsu scopulu; bad'in contra, au irritatu si essacerbatu si mai tare spiritele ce se lupta contra pressiunii loru. Nu acestu-a este modulu si midiloculu d'a si casciga iubirea si simpatia poporeloru. Prin asemene procedura nemtii si-submina insi-si terrenulu de sub picioare; ca-ci este unu vechiu proverbiu, ca cellu ce sapa grop'a altui-a, mai currendu seau mai tardu va cadé insusi in ea. Nemtii sciu acest'a forte bine si tosu-si nu voru se intiellega, ca cup'a este aproape plina; momentulu in care forti'a si sil'a, arbitriulu si volnicia au se-si primesca resplat'a meritata nu este si nu pote se fia departe. Unu poporu pote indura si sufferi celle mai mari neindreptatiri, impilari si terrorisari, pacienti'a si perseveranti'a lui este indelungata, dar candu va ajunge a-si perde acesta epacientia, atunci vai de cei ce l'au nesocotitu, vai de tirannii si impilatorii, pre cari i va ajunge flagelulu cruntu allu dreptei, dar terribilele salle resbunari. Fundamentulu edificii ostrungurescu este asta di periclitatu mai multu ca ori si candu alta-data. O singura schinteia arruncata in gramad'a materialulu aprindiosu d'in care consiste, este de ajunsu spre a pface in cenusie edificiuulu ce se explotedia de nisce omeni atatu de neconscentios. Fia, ca reulu se se evite pana nu este inca prea tardu; fia, ca atatu neamti-

ulu, catu si ungurulu se intiellega pana este inca tempu, ca callea pre care au appucatu este pernicioasa si funesta. Ni-ar placé multu, daca viitorulu cellu mai de aproape ni-ar dovedi, ca presemtiulu nostru ne-au insielatu, de ce ne-amu temutu amu scapatu.

Afeliu dnu Skrejsovski si Ruziczka au scapatu de puscaria nemtiesca, carea i accepta cu braciele deschise. Sentintia tribunalului a fostu primita cu strigate de „Slava Skrejsovskému“ d'in partea multimei, carea parte strabatusse in sala de judecata si pre corridore, parte se addunasse in giurulu edificiiulu. Officiulu telegraficu avu dupa aceea de lucru vre o doue-dieci si patru de ore nu numai d'a espeda depesie cu scirea imbucuratori in tote partile, ci d'a si primá depesie de fericitate pentru accusatii absolviti de crim'a ce li se atribuiá. Cu osebire orasiulu Hohenmauth, allu carei deputatu la diet'a de Prag'a este Skrejsovsky, primá acesta scire cu mare entusiasmu. Facia cu assemeni manifestatiuni nu potu remane reci si nepassatori nici cei mai incarnati antagonisti ai unu poporu. Aceste sunt semne de vieta, consciintia de sine si de vointia libera; er' nici-decum semne de letargia si indifferentismu.

Comitetulu francesu pentru propagatiunea literaturei francesi in tierrelu slave si romane.

Membrii fundatori ai „comitetulu francesu“ se intrunira mercuri in 26 fauru. a. c. Ei decisera a immulti comitetulu prin adjunctiunea de noi membri atatu in Paris catu si in provincia, unu cerculariu se va distribu.

Comitetulu dupa ce fece estrasselle d'in corespondintie, lua resolutiunea d'a face trei espeditiuni de carti 1. bibliotecii „Akademicky Spolek“ la Prag'a, 2.) Societatii „Vendia“ la Gratiu, 3.) Societatiloru si assiediaminteloru romane d'in Sabiu.

Corespondinti'a tierreloru straine trebuie daici in ante se se addressie „M. L. Leger 30. quai d'Orleans.“

Pana la alta ordine, scriissorile adressate prin particulari, nu se voru lua in consideratiune.

Scriessori insuficientu francate tramisse membriloru comitetulu au fostu refutate.

Corespondinti sunt rogati a nu perde d'in vedere ca tarifa de francare este de 25 cr.

Membrii comitetulu ieau in sarcin'a loru spesele de impachetare si de speditiune si prin urmare nu-si potu impune sarcine supplementari.

Diarielu slave si romane sunt rogati ca se binevoiesca a reproduce acesta incunoscintiare; elle voru usiora estu modu corespondinti'a si ocupatiunile comitetulu.

Dlu Trefort ministru de crite si instruct. publ. misse una ordinatiune cercularia eforieloru supreme basericesci a totoruru confessiuniloru, in care vré se constata, ca intre nenumeratele greutati fise si morale, ce impedece desvoltarea instructiunii poporulu, este si temerea deosebiteloru confessiuni, ca ministr. culteloru aru tinde a face scole comunale d'in cele confessionale. Dlu Trefort assecura forte, ca ministeriulu de culte neci prin minte nu-i trece a face acest'a, ba elu scie se stimedie si salute nisuntiele confessiuniloru d'a sustiené scolele

confes. si prin ele a cresce si descepta poporulu si, ministeriulu este de plinu indelutitu, deca scolele confes. sustienute de comunitatele confes. si conduse de eforiele basericesci, se rugedia si desvolta conformu legii scol. (Forte bine; inse statulu de ce ore trage grele contributiuni si de pre spinarea comunitatiloru confessionale? Dora pote tocmai pentru ca statulu se nu dee neci unu ajutoriu scoleloru confessionale? pre cum videmu ca se intempla aici, si numai aici in Ungaria.)

Cerculariulu trece apoi la conditiunile, ce D. Trefort le pune scoleloru confessionale si, continua astfelu: vedendu inse ca baserica pentru implinirea operei incepute doresce si voiesce a sustiené dreptulu ei, concesu si de lege, nu potu a nu insira si obligatiunile cari a le implini, legea oblega basericele.

Dupa aceea trece la insirarea conditiuniloru si dice intre altele, ca edificie si salele, in cari se tienu instruct. trebuie se fie spatiese, luminose, sanetose etc., provediute cu mobile si recuisitele necesarie, ca intr'o sala mai multu de 80 scolari nu e ertatu se fia. Parentii sunt constrinsi a tramitte copii de 5—12 anni 8 lune neinteruptu la scola pre sate, si 9 lune in cetati; pre copii de 13—15 anni ai tramitte la cursulu de repetitiune; parentii, a caroru copii voru absentá, sunt d'a se pedepsi conformu, §. 4. alu legii. Comunitatea respectiva are se tienu docenti calificati, cu lefa corespondentia, ba la casu de nepotencia, se se ingrigesca si de pensionarea loru; etc. La casu de lipsa, eforiele se potu adresa si la iudicatiunile respect. si acesteai conformu dispositiuniloru ordinatiunii primite sub. ur. 32.487, sunt constrinse a dá ajutoriulu si springulu necesariu contra rentiteloru si negligentiloru.

Si astfelu, in fine, Dlu ministru spera a ajunge doritulu tempu, candu neci unu cive alu patriei, neci unu membru alu basericei nu se va cresce fara instructiune.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 7. Martiu 1873

Presidinte Bitó deschide siedinti'a la 10 ore si comunica camerei, ca ministrulu de interne V. Tóth este redicatu d'in postulu seu prin decretu imperatescu si in loculu lui este numitu c. Juliu Szapary.

Cumer'a trece apoi la ordenea dilei si continua discussiunea a supra bugetulu ministeriulu pentru aperarea tierrei.

Csennátony dice intre altele, ca armat'a asi'e numita communa nu este communa, ci este armat'a imperatelu austriacu. Dsa nu consente cu Ivauka, care si-a esprimatu parere de reu, ca tinerimea nostra nu prea intra in sirurile armatei imperatesci. Acest'a este o impregiurare, facia de care dsa nu pote de catu se se bucare. Oratorele doresce ca armat'a pentru aperarea tierrei se se desvolte graduatu si consciintiosu d'in punctu de vedere ungrescu. In fine si-esprime parerea, ca viitorulu casei domnitorie este numai in Bud'a. Aprope tote partile constitutive alle monarciei gravitadia mai multu seau mai pucinu in afara, numai ungurulu nu. (Pentru ca ungurulu n'are spre cine se gravitadie, dca nu cam-va spre Turcia seau chiaru spre alta parte de lume. Rap.) Pre pamentulu acestu-a, pre care sta asta-di Ungaria si Austria, se va forma cu tempu unu imperiu mare; ce feliu de imperiu va fi acellu-a, nimenea nu scie; dar ca ostrungurescu nu va fi, acest'a e siguru.

Ernestu Hollán si-propune a combatte si resturna assertiunile lui Uerményi, care a dfsu, ca armat'a honvediloru de ast-di nu consuna nici cu referentiele materiale alle Ungariei, si nu se pote motiva nici cu situatiunea politica. Uerményi a dfsu mai departe, ca dca

organizarăa honvedilor va rămâne pre venitoriu așa precum este acum, atunci Ungaria poate să cheltuească pe totu anulul 15 milioane și să aibă 350 de mii de honvedii, și totuși instituția acestă nu va avea mare valoare. Oratorele face istoricul militelilor prusiane până în tempulă mai nouă, cându acestea în luptele de la Metz, Strassburg, Paris și Orleans și-au arătat necoutabilă lor valoare și însemnată. În fine se declară pentru susținerea și continuarea sistemului și organizației independente naționale în direcțiunea de până acum.

În asemenea intelișu și totu contra lui Uerményi vorbesce și Col. Tisză. Diferența este numai, că acestu-a ar mai voi să pensionarea honvedilor d'în 48, și apoi armată imperătescă communa încă e mare ghimpe în ochii sei.

Br. Paulu Sennyey în apperare pre Uerményi, care nu și-a arătat parerile și contemplatiunile sale în forma de propunere, și astfel în închierea desbaterei nu mai are dreptu d'a vorbi. Oratorele observă, că ce ce au voit să deducă d'în cuvintele lui Uerményi, că ellu atacă instituția independentă ungurescă, au fostu în erore; ceea ce a potutu să provină seau d'în impregiurarea, că nu l'an întielesu, seau că li-a placutu a nu-lu întielege. Cătu pentru sine oratorele atătu d'în punctu de vedere politicu, cătu și militariu dă aceeași importanță și nutrește aceeași simpatia pentru armată communa, ca și pentru militelile unguresci. Este erore și nu este nici de cătu ertatu a recomandă seau defaimă pre un' d'întră aceste două instituții pre contulu celei-lalte. Uerményi, alle carui pareri le cunosce, n'au cădiutu și nici că au potutu să cadă în acesta erore. Oratorele nu disputa, că astă-di n'ar mai avé dora valoare în Europ'ă frașea ruginită „si vis pacem para bellum”, ci ellu crede, că camer'a are o chiamare mai mare și mai ponderosa de cătu acést'a si a nume constituirea și susținerea statului magiaru. În tempu de pace trebuescu crutiăte poterile atătu materiale și sfisice, cătu și spiritală, pentru că numa asiè se potu acceptă în linise tempurile de tentatiune și de periculu.

Se începe apoi desbaterea specială și se votedia mai multe summe d'în bugetu fără nici o modificatiune.

Siedinti'a de la 8. Martiu 1873.

Siedinti'a se deschide la tempulu îndadematu.

Eduardu Horn prezintă unu proiectu de resoluțiune după care, dacă se va acceptă, camer'a însărcinată pre ministrulu de finanție, ca de la prim'ă Aprile începându în prim'ă diumetate a fia-carei lune să publice în foii'ă oficiale unu conspectu despre percepțiunile și erogațiunile statului în decursulu lunei trecute.

Br. Gabr. Kemény și adressedia în numele a 87 de deputati una interpellatiune, prin carea întreba pre întregulu ministeriu, că are de cugetu să scoță d'în vigore ordinațiunea referitoria la minele de carbuni de petra, care ordinațiune susta încă și astă-di în Transilvania pre basă patentă austriacă, permite o exploatare nerestrinsa a mineloru de carbuni și prin acést'a violedia în modu directu dreptulu de proprietate alu proprietariulu? Si dacă ministeriulu are de cugetu a scoțé d'în vigore acesta ordinațiune, apoi cându cugeta a face acést'a?

Ignatiu Kassa și încă întreba pre ministrulu de justiția, dacă are cunoscintiă, că la tribunallu de Sedisora s'au sistatu lucrările aproape de totu, de-ora-ce la acestu tribunallu s'au numitu de judi totu de acei individi, cari nu știu limb'ă magiara? Dacă da, apoi are ministrulu de cugetu a investigă acesta affacere și în urm'ă investigațiunii a demissionă pre acei judi, cari nu sunt în stare a-si implini officiulu?

Ministrulu răspunde, că n'are cunoscintiă despre acést'a impregiurare, dar în urm'ă acestei interpellatiunii va ordonă investigațiune și va luă mesurile necesarie. A demissionă pre judi, nu stă în poterea sa, și acést'a a mai spusu-o și cu alte accasiuni.

A. Molnár prezintă unu proiectu de lege despre pensionarea invetiatorilor populari și promitte a-lu motivă pre largu atunci, cându se va luă în desbattere.

Camer'a trece apoi la ordinea dillei și iè în desbattere consențațiunea 16 a petitiunilor

pertractate de commissiunea petitiunaria. Cella mai multe petitiuni se trecu la ministeriele respective.

Urmedia raportulu commissiunii de imunitate despre petitiunea tribunallu reg. de Szegszárd, care ceră estradarea deputatulu Benedictu Szlaha pentru essecutarea investigațiunii penale, care s'a întotatu dejă contra lui. Commissiunea propune estradarea deputatulu Szlaha, camer'a însă respinge acesta propunere și inapoiedia petitiunea la tribunallu respectivu.

După acést'a camer'a continuă discussiunea specială a supra bugetulu ministeriulu pentru apperarea tierrei.

După o scurta discussiune, la carea participa între alții și ministrulu Kerkapoly, bugetulu ministeriulu pentru apperarea tierrei se delibera definitivu. Se începe apoi discussiunea specială a supra bugetulu ministeriulu de finanție, carui-a i se votedia în sied. de astă-di 12 titluri.

Siedinti'a de la 10. Martiu 1873.

Presiedintele deschide siedinti'a la 10 ore și comunica apoi camerai, că Georgiu Bartal, care este alesu deputatu în cerculu Miresulu-Mare, districtulu Cetății-de-Petra (Chioru), și-a prezentatu iterele credențiale, cari se transmitu la commissiunea verificatoriă permanentă.

Paulu Hoffman și prezintă în numele a 23 deputati, între cari și Paulu Sennyey și Paulu Somssich, urmatoriulu proiectu de resoluțiune: Binevoiesca camer'a a esmitte una commissiune de 15 membri, care se continue lucrulu începutu de commissiunea de 12, esmissa de diē'ta precedentă; adică să cercetediē natura de dreptu a fondurilor și fundatiunilor ce stau sub administrațiunea ministeriulu de cultu și instructiune publică, și despre resultatulu cercetării să presinte samerei raportu detaliatu. Paua atunci înse fondurile și fundatiunile aceste să se administredie în modulu de până acum.

La cererea ministrulu Trefort camer'a decide, ca acestu proiectu de resoluțiune să se pertractediē de-odată cu propunerea lui Col. Ghiczy, carea încă se referesce la acestu obiectu.

Alless. Buda și solicita responsulu la interpellatiunea ce a adressatu ministrulu de finanție înainte de ast'a cu patru lune, și prin carea a întrebatu pre ministru, dacă este addeveratu, că minele de ferru, arama și carbuni de petra d'în Ardealu s'au vendutu unei bance de Pest'a cu 6 milioane? Cerutu-a ministrulu și opiniunea direcțiunii montanistice d'în Clusiu în privința acestei affaceri de tergu? Dacă da, apoi cugeta ministrulu a comunica și camerai opiniunea direcțiunii? — Precum se vede ministrulu n'a afflatu demnu de ostenețea, a răspunde la aceste întrebări, dreptu aceea lu mai ietrebă odată, dacă are de cugetu să răspunda cătu mai currendu la aceea interpellatiune?

Ministrulu Kerkapoly și cere interpellatiunea spre a răspunde îndata. Caus'a pentru ce n'a răspuns până acum, jace în impregiurarea, că operațiunea a supra carei-a se referesce întrebarea eră încă în cursu, și asiè n'a potatu să dăca nici că nu este addeveratu, nici că lucrulu stă astfel precum lu aretă interpellantele. Astă-di înse se affia în pusețiunea d'a răspunde, și cu privire la întrebarea prima dechiara, că nu este addeveratu că aceste mine s'au vendutu, dar este addeveratu, că s'a închiatu unu contractu în acesta privință cu scopu d'a face posibilă exploatarea ferrulu și a carbonilor în mesura mai mare prin investițiuni mari, fără ca statulu să fia silitu a acceperă însuși acelle investițiuni mari, și fără ca grigile administrațiunii și manipulațiunii să molestediē guvernulu și rai departe.

Responsulu la întrebările cele-lalte reslita d'în celle premisses. Minele nu s'au vendutu, prin urmare dsa nici n'a avut accasiune d'a cere opiniune d'în direcțiunii montanistice d'în Clusiu în acesta privință, și astfel n'are ce împartesi camerai. De altmîntrelea ministrulu este gat'a a presintă camerai tote acelle acte, cari potu da desluciri a supra acestei affaceri, de-ora-ce la închierea contractulu s'a rescrvatu approbațiunea camerai.

Alessandru Buda și este multumitu cu responsulu; deci și-reserva dreptulu spre a-si face observațiunile sale cu ocasiunea discussiunii acellei rubrică d'în bugetulu ministeriulu de finanție, sub carea sunt îndusse aceste mine.

Felice Lukich prezintă trei proiecte de legi. Unulu despre dreptulu de cărmăritu, altulu despre stergerea acelor referențe alle dreptulu de ereditate, cari impediē essererea dreptulu de proprietate, eră allu treilea despre diurnele deputatilor.

Camer'a trece apoi la continuarea desbaterei specială a supra bugetulu ministeriulu de finanție.

La titlulu „Domeniile statulu” deputatulu Vidliczkay și cere deslucire, că cum a potutu ministrulu de finanție să aliēdiē bunurile statulu d'în dist. Nasaudului, fără sciēa și approbațiunea legislativei, cari bunuri în bugetulu annulu trecut au figuratu cu percepțiuni și erogațiuni, precand în bugetulu d'în estu-annu n'a figuradia altu ce-va în loculu lor, de cătu singur'a observare „megszünt” (au încetatu d'a mai essiste ca atari.)

Ministrulu de finanție dă urmatori'a deslucire: În domeiulu nasaudanu, care jace pre territoriulu fostulu allu douăle regimentu le grantia romanu în Transilvania încă d'în rechime au essistatu nisce titluri de posesiune asiè de incurcate, încātu înainte de începerea processulu pentru regularea referenților urbariale dsa a tramissu o commissiune anumita pentru eruarea și chiarificarea acelor-a. După unu lucru de doi anni de dille commissiunea i-a presintatu repportulu, în care se dăca, că după multumirea communității și a familiei Kemény, statulu i-aru mai poté remanē beneficiile regale și vre-o 125 jugere pamentu de pasciune. Făcia cu acesta stare a lucrulu d-s'a n'a potutu să inițiediē processulu de regulare, care ar fi causatu la vre-o 50—60 de mii spese; și a afflatu de bine a se împacă cu communitatea și a-i cede pretensiunile statulu pentru o desdaunare de 100.000 fl. În fine ministrulu dechiara, că este gat'a a presintă camerai spre esaminare tote actele referitorie la acesta affacere.

Vidliczkay și Ghiczy tiēnu, că cu tote acestea affacerea involve în sine o înstrainare a averii statulu, carea fără consentimentulu legislativei n'ar fi trebuitu să se întemple nici într'unu casu. Ghiczy propune deci a se esmitte o commissiune pentru esaminarea acelloru acte.

Ministrulu promitte de nouă că le va presintă și astfelu camer'a decide, a allegé commissiunea propusa mai tardiu.

La titlulu urmatoriulu „Padurile statulu” deputatulu Béla Mariássy annuncia că va tiēné unu discursu mai lungu, dar fiindu aproape 3 ore titlulu remane a se discuta în siedinti'a proxima.

Discursulu

deputatulu nat. Parteny Csoma tiēntu în camer'a Ungariei la bugetulu ministeriulu de justiția, titlulu „Tabl'a regesca de Tergulu-Muresiulu.”

On. Camera! Se va paré curiosu, cum de chiaru eu, care nu sum ardelēnu mi-redicu graiulu la titlulu „Tabl'a reg. de M. Osiorheiu?” înse n'am ce face, de cum-va acolo, unde fia care se pote informă despre cursulu justitiei — în templulu deschisu allu justitiei — am descoperitu astfelu de abuzuri romisse d'în partea tablă reg. de M. Osiorheiu, pre cari a le descoperi în faci'a onor. Camere, miēnu de neîncungiurata detorintia morală.

Anume art. XVI. d'în 1870. modificatiunii §§. d'în procedur'a civilă la §. 1. aline'a a două dispune urmatoriile: „Asupr'a decisiuniloru judecatoriiloru singulare tabl'a regesca judeca în senatu de doi, eră forulu supremu de patru membri afara de presiedinte.”

În întielesulu acestei legi deci, tabl'a reg. este detoria ca tote acelle cause, cari sunt appellate de la judecatoriile singulare, să le judece în senatu de 3. membri; înse tabl'a reg. de M. Osiorheiu de doi anni de dille ignorădia acesta despusetiune a legi, și prin acést'a acausatu daune imense precum erariulu asiè și părtiloru litigante, că-ci până la începutulu annulu carinte tote causele appellate de la judecatoriile singulare le-au superatu în senatu de 5. membri, și asiè întrebuintiandu de douē ori atăti-a judi, căti pretinde legea, au lucratu numai pre diumetate cătu poté să lucre de cum-va respectă legea.

Părțile litigante firește nimicu n'au sciutu de acést'a înse mai multe cause apellandu-se la forulu supremu, acestu-a a observatu casu de nullitate intrinsele și conformu procedurii

civile d'în officiu le-a transpusu la forulu de cassatiune.

Presiedintele tablă reg. de M. Osiorheiu întielegundu de acesta despusetiune a forulu supremu, numai decătu a rogatu pre calle telegrafică pre presiedintele forulu de Cassatiune ca să se decida asupra acelor cause până cându va sosi relațiunea sa.

Ellu a și relationatu, înse în acea relațiune se escusa în unu modu asiè de simplu și de naïvu, — dicundu: cum-că ellu mai cu seama pentru aceea a întrebuintiatu mai multi judi prin senate, pentru că judi lui sunt încă tineri faciă cu procedur'a nouă și a voit să li deē accasiune a se perfectonă — în cătu în forulu de cassatiune a produsu numai risu și compatimire, eră causele de acesta natura tote le-a nimicitu retramitiandu-le tablă reg. pentru nouă superare în senate de trei.

Acum'a încă, nu este septemana în care să nu appara la forulu de Cassatiune cause reu judecate de la tabl'a reg. de M. Osiorheiu, și încă nu li-se pote vedé capetulu, pentru că încă și în 22. decembre a. tr. a lucratu totu astfelu; deci doi anni, de dille de la intrarea în vieția a legi totu în contra legi a procedatu.

Acesta este o astfelu de g.osiēta, care nu pote remanē neîmfruntată, pentru că statulu prin aceea, că tabl'a reg. de M. Osiorheiu în 2. anni de dille a lucratu numai pre diumetate d'în cătu ar fi potutu lucră, pentru că lucrulu de atunci nu ajunge nimicu, ci eră să trebeu facutu de nou, și pentru că forulu de cassatiune este silitu a se occupă și de aceste cause — cându numerulu agendelor lui este enorm — suffere mari daune; dar — apoi la cătu se potu urci daunele cautate părtiloru interessate! car afara de aceea că causele, fără viu'a lor li-se întârdia cu doi anni de dille, uegresitu voru avé și mari daune materiale; pentru că astfelu de judecări în contra legi adduse și nemicescu cu tote consecutiile și chiaru în stadiulu ultimu allu essecutiunei, de cum-va întra recursu de de nullitate în contra lor. (Negresitu părțile daunate voru avé atătu mînt, ca să întendediē processu de desdaunare în contra presiedintulu renumitu — de Tofaleu — pentru că ellu este respunditoriu. Red.)

Eu deci nu tiēnu ast'a de unu astfelu de lucru, la care domnulu ministru până acum'a totu cu aceea se escusă că: „Eu nu me potu redică preste independența judecatoriloru, sunt preste d'înși judecatorie disciplinarie, postimiu acolo, cine are vre-o planșore în contra lor, și negresitu voru capeti satisfactiune;” și d'în contra lu considru d. unu atare lucru, care e destulu de ponderos ca să se investigate din officiu.

Credu cumcă impregiurarea, că tabl'a reg. de Tergulu-Muresiulu în decursu de doi anni a lucratu totu în contra legi, precum și dauna casinată erariulu și părtiloru litigante, merita atătu considerare d'în parte ministeriulu, ca pentru densele pre a meritatu lu presiedinte decratu allu desu numitei tablă reg. să se puna la odihnu pre laurii de multa meritati.

Lu-recumendu attentionii on. ministru d. justitiā!

Discursulu.

d. lui deputatu-natiunulu Dem. Bonciu, rostitu în Camer'a reprezentantiloru Dietei unguresci, în siedinti'a din 26 fauru n. a. c. la desbatere generale a supra bugetulu ministeriulu de cultu și de instructiune.

(Fine.)*

Alaltă-ieri d. deputatu Kondorosy vorbind de caus'a religiunei, dse că se nu facem politica d'în religiune; ci se facem d'în ea, cece-este chiamarea: crescere și lumina pentru poporu.

On. Camer'a! Am adftu, d'în mai mult părți, că sunt scole confessionali, în cari se propoia doctrine contra statulu. Eu nu știu să fia astfelu de scole; dar' dacă sunt, cin este viu'a? Eu credu că guvernulu, și special dlu ministru pentru instructiunea publică, potu că acestu-a esserciandu a supra scolelor inspectiunea suprema, a statulu, s'ar fi potut convinge, că ore într'adoveru se propunu astfelu de investigațiune? Eră dacă dlu ministru a avut cunoscintiă pozitivă despre acést'a, atunci elu ar fi trebuitu să dispuna, ca acelle scole

*) Vedi nr. trec. „Fed.”

să se îndrume la ordine și în cazul de renunțare, să se încheie chiar; pentru că confesiunea nu poate să aibă nici un interes de a vesti doctrine contrare esistenței statului, — interesul său este și nu poate fi altul, decât educarea poporului, și aceea nu în spiritul contrariului statului, ci în direcțiune patriotică.

Eu, on. Camera, această stare nenaturală și dăunătoare pentru creșterea poporului o atribuiesc în cea mai mare parte defectelor legii pentru instruirea publică, și pentru aceea doresc reviziunea acestei legi. O doresc înseși și din alt punct de vedere, după a mea părere foarte însemnată, aceea din punctul de vedere al naționalităților.

Să mă ierte onorata Camera, că aici, la chestiunea instruirii publice, amintii chestiunea naționalităților; dar e absolutu cu nepotnita a nu o aminti, pentru că eu acestu terenul îl tienu de mai aptu și competent spre caracterizarea chestiunii naționalităților, după a mea pricepere și după alia mea simțire. Eu din parte-mi chestiunea culturală o tienu de parghia pretenșiunilor naționali, și sum convinsu, că cu câtu mai multa grige și atențiune applica statulu pentru cultura naționalităților, cu câtu mai multu ar împartasi prin lege naționalitățile de tote beneficiile, de cari se bucura națiunea magiara, cu atâtu în mai mare parte — asiă potē dice în 9/10 — s'ar deslegă chestiunea naționalităților.

On. Camera! Prin această nu vreu să dăcu, că afflu de pre mari sau că nu sum plecatu a votă acelle sume, cari sunt preliminate pentru interesele naționalității magiare, ci vreu să dăcu că astfelu de summe să se prelinine și votedie proporționalminte, din timpu în timpu și gradatu, și intru interesulu celorlu laite naționalități, — să se dăe și acestorlu-a ajutoriulu necesariu pentru cultura lor. Aci, on. Camera, doue impregiurări mi vinu în minte. Dacă nu me insiela memoria, în decursulu Dietei trecute unu stimatu domnu deputatu, paremi-se dl. Jókai, a prezentatu Camerei unu proiectu de rezoluțiune. În acestu proiectu de rezoluțiune s'ar cerutu votarea unei anumite summe pentru dezvoltarea literaturii tuturor naționalităților din țiera. Dorere înse, majoritatea n'a primitu acestu proiectu. Dar mi vine în minte și o alta impregiurare, de și de mai puțină importantia pentru că nu e din acesta Camera, ci o adduc dintr'unu articlu, aparutu în foia dlui Jókai, în „Hon.“ în care articlu fiindu vorb'a de calamitățile literaturii magiare se provoca atențiunea și ajutoriulu statului și se argumenta astfelu (cetesce): „Ei bine; ce ar dice înse în această naționalitățile? Dar dacă și elle voru radicá asemenea pretenșiuni? Faca elle această; că-ci mai îndreptatite pretenșiuni și asiă nu potē face. Dacă se descepta în simulu lor o rațională aspirațiune de cultura, aceea pentru noi potē să fia numai unu îndemnu și mai mare, nici odata înse periculu. Pentru a întrece noi în cultura și în civilizatiune pre nemți, francesi și anglesi, și potemu avé nici o ambițiune, tocmai pentru că e o gigantică problema nerealisabile. Dar a ne vedé întrecuti de romanu, serbu, croatu și slovacu, aceea ar fi o rusne pentru noi. Emulatiunea numai în favorea nostra potē să fia. Cu poteri încordate am lucrá la cultura nostra chiar și din superbia națională! Ori ce progressu allu lor, ne-ar împinge pe ter noi înaintea, ori-ce cascigu allu lor pe terenulu seiniiloru, ar fi și allu nostru. Unu necalculabile avantaju allu luptei pacifice ar fi această, nu numai din punctulu de vedere culturalu, ci și din cellu politicu și desclinitu din allu fratietatii.“

Autorulu acestui articlu, on. Camera, a dăsu unu mare addeveru, și dl. Jókai, prin proiectulu său de rezoluțiune a vrutu numai înflorirea comună a țierrei. Și — dacă toti magiarii ar cugetá astfelu, dacă n'ar fi numai toleranti facia de cultura celorlu laite naționalități, că ar manifestá și buna vointia facia de dreptele lor aspiratiuni culturale, cu unu consentiu, dacă națiunea magiara, și asiă cea mai tare, cea dominitoria, n'ar fi atâtu de jalusa facia de celie laite, atunci abiă ar essiste chestiune de naționalitate. Dorere înse, on. Camera, această nu e asiă, pentru că, nici amintindu literatura celorlu laite naționalități, ci numai institutelle de invetiamentu ale acellorlu-a, elle nu numai că nu se spriginescu din partea statului, ci din contra, sunt impeditate prin mai multe dispusetiuni allo guvernului, și chiaru și prin lege. Nu aceea este deci banuel'na naționalităților, că statulu face multu in-

tru interesulu culturei naționalității magiare, și aceea, că intraddeveru tote le face numai intru interesulu ei, ér pentru celie laite nu face nimica. Că să nu amintescu mai multe, adduc înaintea numai Universitatea de Clusiu. Binevoiti a scí, că această s'a radicata intr'unu scurtu timpu; — întreba înse: observatu-s'a aci macaru câtu e negru sub ughia ecitate facia de romanii ce locuiescu în acea parte a țierrei? Radicatu-s'a cellu puciuu una classa paralela, séu propuse-se vr'unu studiu în limb'a maternă a poporului? Nimic'a nu s'a facutu. Dar mergu mai departe: nici acea parte a legii nu se essecuta, care — precum se împare, e adusa în interesulu naționalităților. Este paragrafulu 17 allu legii pentru naționalități. Acestu §. dispune, că on. guvernul să grigésca, ca în acelle locuri, unde cetățienii de o naționalitate sunt în mare numeru, acesti-a să se desvolte în limb'a maicii lor, pana candu încep sciintele academice mai nalte. Infinitiatu s'a înse unde va vr'unu gimnasiu romanu de stat? Nicairi. În această cauza înse s'au peroratu multe și frumose și multa promitatorie oratiuni. Mi iéu libertate a me provocá la binemeritatulu reprezentante alu orasiulu internu din Pest'a, la dl. Fr. Deák, care în sedinti'a din 23 jan. 1872 a dăsu urmatorielle:

„Fie-care naționalitate, desí nu e naționalitate politica, în totu casulu are îndreptatire d'a cere, să-i se dăe posibilitatea da-si creșce pre fiii sei.“

Fia în țiera macar 300 de gimnasia, fia macar atâtă, ca pre fie-cari siesse mile să se afle unulu; dacă înse intr'unu gimnasiu din provincie studiale nu se propunu în acea limbă, séu cellu puciuu eminentminte în acea limbă, carea este limb'a giurului: atunci fora indoieta e forte greu a promove cultura.“

Dacă am silt naționalitățile, ca pre copiii lor, — cari de felu séu numai puciuu sciu, magiar'a, pentru că în scol'a loru poporală se instruescu în limb'a loru natuuală, — și-i instruesca pretotindenia și intru tote, în limb'a magiara, atunci în acele gimnasia ar fi imposibile progressulu teneriloru, parinti în daru ar' spesá banii, copii în daru aru petreče timpulu.“ (Viua aprobare din partea ablegatoru naționali.)

„Preste tota, dacă vremu să dobândim naționalitățile, nu trebuie să amblamu a le magiarisá, ci să oie le facemu plecate prin o tratare blanda și frateasca.“ [Aprobare generala.]

Eu, on. Camera, după aceste frumose și multa promitatorie cuvinte, cu linisce și bucuria am privitu spre viitoriu, nici nu m'am indoiu că unu oratiune ca această care de regula are mare efectu morala și a sup'ra guvernului, să nu aiba rezultatu facticu. Apoi considerandu că în această patria sunt vr'o trei milioane de romani, cugetu că și acesti-a merita, ca — chiaru în întelesulu §-lui 17 din amintit'a lege, să se infintiedie unu gimnasiu de stat pre sém'a lor.

Eu, on. Camera, la desbaterrea specială a sup'ra acestei chestiune a nune a asup'ra fiului institutelor mediocre, voiă presentá o motiune de sine statoria; acuma înse numai de aceea am amintit acestu punctu, ca să rogu pre on. Camera și pre dl. ministru, să fia cu deosebita atențiune la respectivii §§. din amintit'a lege pentru că, reformandu institutelle mediocre, și romanii să se bucore în fapta de beneficiile vietii de stat. Addeveratu, în bugetu sunt preliminate 4000 fl. pentru gimnasiulu romanu din Brasiovu; înse, on. Camera, această summa e ilusoria; că-ci gimnasiulu nici n'o capeta, pentru că o legata de astfelu de condițiuni, caroru-a inspecțiunea acestui gimnasiu, nepotendu sacrificá caracterulu lui confesionalu, nu potē coresponde, și asiă acestu titlu din bugetu este în addeveru ilusoriu. Și în această privintiă voiă propune la loculu seu o motiune. Aci vreu numai să constat, că pentru cultura naționalității romane din partea statului nu s'a facutu și nu se face nimic'a. Și binevoiti a crede, ca nu e bine asiă. Cu câtu mai multa grige porta guvernulu pentru cultura poporului romanu, cu atâtu mai multi patrioti va cascigá patria.“

Si — eu interesulu naționalității romane lu-potu adduce în deplina concordantia cu patriotismulu, pentru că eu, care am fericirea a fi romanu, me tienu asiă de bunu patriotu ca ori și care magiaru, desí nu approbu acea politica ce tientesca magiarisarea preste totu; pentru că această politica nu desceptă, ci tem-

pesce simțulu patrioticu și provoca neintellegeri și împarechiări. On. d. ministru de instructiunea publică, în discursulu său care deschise desbaterrea a sup'ra bugetulu seu, spre marea mea bucuria și linisce a amintit, că da, elu se ocupa cu reviziunea legii pentru instructiunea publică, și binevoitu a promite că, în consciintia superficialității acestei legi, nu ellu senguru va face reviziunea, ci spre acestu scopu va conchiamá o ancheta de barbati espartii. — Me bucuru deci pentru bunavointia dlui ministru și numai cu una rogare mai am a me adresá dsalle, și această e: candu va conchiamá amintit'a ancheta, să binevoiesca a luá între membri acelei-a și astfelu de barbati, cari cunoscu bine și din temeiu referintiele confesionale și naționali și după ascultarea acestorlu-a să dispuna după ecitate și dreptate.

On. Camera! După acestea, voindu a închiamá, mai facu unele scurte observatiuni cu privintiă la impregiurarea că sumele votate în bugetu nu s'au întrebuintiatu tote destulu de raționalminte.

Am mai auditu, că ministru pentru instructiunea publică, n'a avutu pre ce cheltui toti banii ce s'a votatu de această Camera. Am mai auditu, totu din reportulu ministerialu, și anomal'na, că s'au infintiatu preparandie la cari sunt aplicati câte 7 professori — pentru câte 14 preparandi! Va se dica pentru câte doi preparandi cade unu professoru pre candu în preparadi'a romana confesională din Aradu sunt 3 professori și 48 de preparandi, aceea pre 16 preparandi cade unu professoru! Confesiunea, resp. națiunea română înse nu e în stare a sustiené mai multi professori, căci și acesti trei sunt mai reu salarisati decâtu multi invetiatori comunali, pentru că abiă au léfa mai mare de câtu 3—400 fl. — Dlu ministru deci a avutu ocasiune și a avutu pre ce cheltui summa votata, și — credu, că nimenea nu i-ar potē imputá, că prin ajutorarea acellui institutu ar fi commissu unu abusu.

Alta observatiune am a face cu privintiă la institutiunea inspectoratelor de scole. Eu această institutiune nu vreu s'o atacu și nici nu vreu să dăcu, că sunt multi inspectori séu dora cea mai mare parte chiaru, cari nu potu coresponde chiamării lor. În această credintiă și convictiune a mea me întari ieri dl. deputatu Antoniu Zichy, aretandu că, oficiulu de inspectoratu propriaminte nu este unu oficiu ca și celie laite, cari sunt legate de ore anumite, că-ci unu inspectoru de scole, dacă vre să coresponde cu scrupulositate oficiulu seu, are tota dia de lucru. Cu câtu mai multa me interese înse această declaratiune în convictiunea mea, cu atâtu mai nepriceputu mi este că, cu tota această multa ocupatiune, cum unii domni inspectori au avutu timpu pentiu a și cortesí în favorea guvernului? Nevrendu înse a recriminá, amintescu aci numai una cerconstantia, și această este urmatori'a.

Eu însu-mi am onore a cunosce în această Camera patru inspectori de scole, cari sieldu aci ca reprezentanti. Nu vreu a attinge cu această ocasiune chestiunea incompatibilității, pentru că în această privintiă mi voiă spune opiniunile melle la timpulu seu; — vreu să întrebu numai că: acelle districte cari sunt subordonate acestorlu domni inspectori, cum sunt elle inspectuinate și grigite candu nici acei inspectori cari sunt necernatu la oficiale lor, chiaru, după declaratiunea dlui deputatu Zichy, nu potu satisfacé chiamării lor, dacă nu lucră dia întregă, — dăcu, cum sunt elle inspectuinate și grigite, candu inspectorii lor, asta-di reprezentanti în această Camera, absent'a — nu dăle, ci lune întregi?! (Aprobare din stang'a.)

Totu-si, on. Camera, sperandu că dl. ministru va face dispusetiunile necesarie pentru delaturarea acestei dificultăți, precum și a tuturor celorlu-alte ce impedece creșterea și invetiamentulu poporului, și fiindu convinsu despre bunavointia și zelulu dsalle, acceptu bugetulu. (Aprobare din stang'a.)

„Albin'a.“

Institutulu de creditu și economie „Albina“ din Sabiu ni areta urmatorielle rezultate alle activității sale în periodulu de la 10 Aprile 1872 pana în 31 Decembrie 1872, și a nune:

Perceptiunile preste totu facu 509.932 fl. 96 cr. Erogatiunile inca dau totu acesta summa. Bilanciulu institutulu cu finea lui Decembrie au. tr. este:

Active.

Active.		fl.	cr.
Rate restante din capitalulu de actiuni, incassande pana 1.			
Febr. 1874.		154.371	61
Efecte de valoare dupa cursulu din 31. Decembrie 1872			
		10.332	72
Portfoiulu de schimburi (cambie)			
		48.206	12
Imprumute la membrii reuniunilor de creditu			
		150.041	50
Spese de fondare			
		11.145	90
Mobilie			
		2.538	54
Provisiune de tipariture			
		600	—
Monete			
		86	80
Debitori			
		701	50
Starea cassei la centrala 2.405 14			
		3.380	14
		5.785 28	
		383.808 97	

Passive.

Capitalulu de actiuni		300.000	—
Fondulu de garantia allu reuniunilor de creditu		30.102	50
40% interese la fondulu de garantia allu reuniunilor de creditu			
		444	72
Fondulu de reserva generalu		4.264	20
Creditori		12.999	25
Inter. incassate pentru anul 1873		1.224	03
Cascigulu curatu		8.601	40
		383.609 97	

Precum se vede deci din acestu bilanciu cascigulu curatu allu institutulu „Albina“ în cele 8 lune de activitate este de 8601 fl. 40 cr. și afara de aceea unu fondu de reserva de 4.264 fl. 20 cr.; cu totulu asiă dora venitulu curatu allu institutulu e de 12.865 fl. 60 cr. Acestu-a e unu resultatulu fără indoieta imbucuratori, și dacă romanii voru imbracisiá pre venitoriu acestu institutu romanescu cu mai mare caldura, dacă fia-care va concurge și cautá a-si fructificá denariulu economisatu la acestu institutu, seau la casu de strimtorare va cautá ajutoriu aici, éra nu la alte institute straine, seau chiaru la privati, cari li iau nisce camete infricosiate și tiranice, atunci de buna seama rezultatele viitorie au să fia multa mai favorabile și imbucuratorie.

VARIETATI.

*(Rogare.) Societatea de lectura „Alexi-Sîncaiana“ a junimei romane de la facultatea teologica din Gherla în 23. Februaru a. e. cu ocasiunea instalării Pr. S. Sale noului Epputiendu sedinti'a a III-a publica, fu onorata de o corona stralucita de ospeti, cari considerandu scopulu Societătii nostre, și vedendu că acellu-a numai dispunendu de materia si-lu potē ajunge se întreceau unii pre altii aducandu-si offertele lor, și tocmai din aceasta cauza s'a facutu una îndesare mare la mes'a de conferire, câtu nu amu potutu luá notiția despre unii dintre acei barbati benefactori. — Dreptu aceea rogămu cu tota onorea pre acei Onorab. Domni, cari aru fi observatu a nu se fi insemnatu cu aceea ocasiune, să benevoiesca câtu mai currundu a ne încunoscientia pre calle privata despre pretitululu nune, caracteru, locuintia și câtu au offeritu, că să-i potemu scrie între membrii fondatori seau benefactori ai Societătii nostre; totu una data să ni potemu ersprime recunosciintia către acei barbati generosi înainte On. publicu romanu. — Gherla în 7. Martiu 1873. — Vasiliu Criste presiedinte. — Stefanu Brehreanu notar. corresp.

*(† Necrologu.) Georgiu Sierbanu parochu gr. or. în Nadlacu d'impreuna cu fii, sei Michailu jude reg. cerc. Theodoru candid. de preotu, Georgiu candid. de adv. Alessandru stud. și d'impreuna cu ficlele Elina și sociulu ei Ionu Lucutia, candid. de preotu, Emilia și Alessandru a deplange pre iubit'a s'a socia și respective mama și socra Pulcheria Tiervencovicu carea în 8. Martiu 1873. c. n. după soferintie grele în allu 56. anu alu etatei sale, a repausatu în domnulu. Fia-i țierren'a binecurentata!

*(† Blasiu 24 Februaru 1873.) Joi, în 20 ale curente petrecuramu la mormentu în comun'a vecina Túr pre Nicolau Begnescu, repausatu în etate că de 50 ani. Nicolau Begnescu a fostu nascutu în partile sudostice ale țierrei unguresci, de unde inca înainte de 1848 a venitu în muntii apuseni și s'a casatoritu acolo. Dotatu cu versu destinsu și maiestru în cantari la anululu 1848—1849 că unu allu doilea Tirtea insulietia ostile romane la luptă pentru derep-

turele cele mai pretioase ale omului. Cându perfidul Hatvani calcă hotiesce Abrudulu, tribunulu Begnescu numai cu mare necasu scapă de ghiarele lui. Intru asemene periclu fū ellu si la Dev'a vér'a dupa intrarea muscanilor, candu acesti-a se retrasora dinaintea lui Bem. Apoi s'a facutu preutu de legea orientala, si a fostu applicatu la episcopi'a d'in Sabiu. Mai tardiū a trecutū la uniune si a propusu cantarile baserecesi si si ritulu. Cardinalulu Viale Prela, pronunciu lu Falcineli si alti romani ce au venitu la Blasiu in cele doue missiuni alle papei, s'au farmecatū prin frumseti'a melodiilor orientali cantate de Begnescu, si si-au procuratu notele lor. In fine fū parocu in Tür. — Fi-a-i tierri'n'a usiora!

*. († Necrologu). Ioanne Cosm'a fostu preutu in Petriceu, in 26 Febr. a. e. au repausatu in Domnulu, in etate de 61. anni si allu preutfei 38, lassandu in doļu inpressibile si in cea mai deplorabile stare materiale pre socia-sa Gafia nasc. Sabau cu trei fice neassiedate cari lu plangu si gelescu d'impreun. cu fii sei Antoniū, Docente in Portiu, Ioanne preutu in Chiesdu si ginerii sei Deleiu not. com. Philippu, theol. abs. precum si ficele salle Julian'a, Marl'a, Rachil'a si Sofi'a, relegate numai la spriginulu fratelui lor Ioanne. Repausatu au dussu una vietia pia, sacrificandu-se missiunii salle preutesci si crescerii fiiloru sei, pre cari i-a invetiati iubirea lui Ddiu si a natiunii. Pentru eminentele salle calitati s'au bucuratu de stim'a generale a intregu giurulu. Fi-a-i tierri'n'a usiora si memori'a neuitata. — Chiesdulu Silvaniei.

*. (Nou dinariu politicu.) In Bucuresci era apparū unu dinariu romanu politicu „Sperantia,” appare in fia care Joi'a si Dominec'a. Noue ni sosi numai de la nr. 4 in coce, astfelu deci neci nu potemu comunica programulu acelu diariu.

*. (Balulu romanu) arangaitu in estu annu in Sabiu a fostu nu numai forte cercetatu de romani si straini, ci si un'a d'intre cele mai cordiale si splendide petreceri ce s'au datu candu-va in salonele „Imperatulu romanu.” 60 parochie au jocatu „Roman'a” si vreo 200 parochie „Caadrillulu.” Unii teneri romani s'au produsu si cu „Batut'a” si „Calusierii.” Multu a contribuitu la splendorea balului, Dna Elia Macellariu, patron'a bal. si alte multe amabile domne si fromose domnisiore romane si straine. Succesulu imbucuratoriu in mare parte se pote multumii zelosiloru Dni membri ai comitetulu arangiatoriu. Cu tote ca balulu a fostu splendidu chiaru si innaintea unoru straini, se spera ca venitul curatu, menitu pentru scopu filantropicu, asemene va fi imbucuratoriu.

*. (Denumire.) D. Ionn Opreanu, fostu practicante la tribunalulu d'in Chichind'a-mare, este numitu cancelistu la cartile funduarie totu d'acolo.

*. (Rectificare.) Intre generosi domni contributori, cari au ajutatu pre Aless. Popsioru, studente montanistu in Siemnitiu, sunt a se mai insira si DD. Constantinu Pappalvi, canon. metr. Vas. Bianu si unu cine-va, cate cu 1 fl. Ionu Fratila 50 cr.

*. (Rectificare.) Correspondint'a mea intitulata de „langa riulu Almasului” esista in pretiu'a foi'a „Federatiunea” Nr. 115 an. 1872. intru deonestarea si stricarea numelu cellu bunu, a paroculu d'in Top'a-Sancraiu [Comit. Clusiu] fiindu ca pornissemu dupa informatiuni nebasate pre addeveru, ca atari d'in litera in litera tote le revocu, prin urmare D. Ioanne Bochisiu remane de preutu activu faciu de baseric'a si cu scol'a. Autorulu articulu „De langa riulu Almasului.” (Este dreptu a repará rēulu facutu, frumosu a recunoscce gressiela, dara este cu multu mai bine a nu prea grabi cu urd'a in Turd'a. Red.)

(Bibliografia) D. Iuliu Spreer, proprietariu allu librariu si editorei lui S. Filciu ni tramise câte unu esemplariu d'in urmatoriele produse lit. aparute de curendu ineditur'a Dsalle: I. Scriptolegi'a s'au modulu de a invetiá cetitulu scriindu. — Iadrepitariu pentru invetiatori in tractarea Abecedariulu de V. siliu Petri, profess. preparand. Sabiu, 1872. Pretiulu cartii infas-

ciorate (brosurate) este 1 fl. 20 cr. v. a. Acestu opusioru, d'in care in an. 1871. esfese 6 cole. acum'a se dá completu in man'a cetitoriloru si cuprinde pre 10 cole si 156 pag. Partea I. Cunoscintie preliminarie: cugetatiunea, vorbirea, scrierea si cetirea in desvoltamentulu lor istoricu, apoi metodurile preste totu (alle literisarei, sillabisatiunii, cellu foneticu si allu scriptologiei). Partea II. Scriptolegi'a in specia, a) Teori'a si b) P. assea, in fine c) materi'a de privitu. Dessemnarea linieloru este illustrata cu figure in testu. Autoriulu si-a datu tota ostenela de a da o carte buna in man'a invetiatoriloru caroru-a o si recomandamu cu placere.

II. „Practische Grammatik der romanischen Sprache” nach Ollendorfs Methode von Ionu Maximu, (ad. Grammatica practica a limbei rom. dupa methodulu lui Ollendorf.) Sabiu 1871. Pretiulu 1 fl. 25. cr. v. a. (legata, cu table de barthia si calcaiu de pandia, 18 cole, s. 277 pag.) Frundiarindu prin ambele aceste carti, cu parere de reu observaramu defectulu commune mai toturoru cartiloru de acestu soiū, ca regulele grammaticali si mai alleusu cele orthographice nu sunt applicate precum ar trebui cu scumpetate, in essecutare.

III. „Catalogu generale” de carti romanesce allu librariu S. Filciu, proprietatea lui Iuliu Spreer, in Sabiu, Piat'a-mica, Nr. 424. pre 23 pagine. — Acestu catalogu, prin care se nullifica cele anteriori, se dá numai acelloru-a „gratuitu”, cari voru tocmi carti celu pucinu de 5 fl. v. a. La 10 essemplarie se dá 1. gratuiu.

Franci'a. Thiers dise in discursulu seu intre altele si aceste: Elu nu suatuesce a proclamá Republic'a, ci a face ceva d'a intari provisoriuulu actualu. Detorintia Adunariu nationale este a face pace si a eliberá territoriu. Pana la ajungerea acestui scopu se estinde mandatulu Dvostre. Thiers dechiara, ca Republic'a este guvernulu legale. (Unii striga: Provisoriu!) Thiers respunde, nu e vorb'a se creamu o republica definitiva, ci o republica conservativa. Elu recomanda tolerantia opinuniloru in interessulu patrioticu si, in fine, roga Adunarea nationale a primi proiectulu commissiunii de 30 spre binele tierii. Discursulu lui Thiers fu primitu cu applause de ambele centruri si de unii d'in drépt'a si stang'a. Dupa aceea, introductiunea proiectulu fu primita cu 475 contra 199 voturi. Adunarea respinse apoi cu 455 contra 89 voturi unu amendamentu, referitoriu la sustinerea statulu quo, si primi cu 389 contra 232 voturi art. I alu proiectulu de lege alu commissiunii de 30, care regulédia referintiele presied. republ. facia de Adunarea nat.; asemene si cei antai duoi paragrafi i art. II. Stang'a decise a votá pentru proiectulu de lege. Desbateresa se va continuá.

Dufaure in siedint'a ad. nationale combatu amendamentulu presintatu, dupa care Adunarea nationale aru avé sē decida, cari sunt casurile, in cari Thiers are se fia ascultatu. Dufaure documentédia necesitatea d'a lasá ministeriulu acesta decisiune. Amendamentulu se respinse dupa aceea cu 499 contra 263 voturi. Articulu referitoriu la regularea cestiunii de interpellatiune se accepta.

Portugalia. Guvernulu reportu intr'o siedintia secreta a camerei deput. despre referintiele tierii facia de celelalte poteri europene, si afirma, ca sunt amicabile, mai alleusu cele catra Spani'a. Press'a ministeriale esprime indetstulirea sa, ca tote poterile au esprimatu pre calle diplomateca interessarea loru pentru dinasti'a portugiesea, facia de evenimentele ispane. Camera boieriloru primi proiectulu de lege, referitoriu la convocarea reservei. Episcopulu de Vizeu, capulu partiei reformatorie combatu acestu proiectu. In tierra domnesce pace deplina.

Austri'a. Proiectulu de lege despre reform'a electorale, fetulu germaniloru centralisatoriu, in dilele trecute fu

primitu de camera represententiloru cu majoritate de voturi. Tirolensii, Cehii, Polonii si cei-alti slavi ai Cislaitaniei inse, protestandu s'au abtinutu si de la desbateresa si de la votisarea sup'r'a acelu proiectu si au parasitu chiaru si Adunarea. Pre deputatii Dalmatieni, locutientoriulu Rodich d'abiē in ultimulu momentu si dupa multa fragmentare si promissiu de ceriu si pamentu i-a potutu induplecá a votá pentru famosulu proiectu. Multu mai cu anevoia au potutu castigá pentru acesta treaba pre b. Pascotini, dep. d'in Triestu, si l'au potutu numai astfelu, ca cuntele Iuliu Andrássy lu-cercetá pre Pascotini in locutiint'a sa in speciale misiune a imperatorelui si i manifesta dorint'a monarcului, ca cetatea Triestu macaru prin unu votu se fia conluoratu la opulu reformei electorale. Consultatiunile delegatiuniloru voru tienē pana in Juniu. Dietele se voru convocá la toamna si dupa inchiaierea sesiunii, senatulu imperiale se va deschide, deca reform'a electorale se va santioná si alegerile directe se voru esecutá. In camera boieriloru principele Windischgrätz a agitatu contra reformei electorale. Polonii numai in ultim'a septimana a sesiunii voru fi provocati a se presintá in camera. In 14 marte camera boieriloru va elege commissiunea de 9 membri, care se va consultá despre reform'a electorale.

Spani'a. Cortesii luara in consideratiune propunerea despre defigerea dillei pentru nouele alegeri si convocarea constituantei. Presiedintele camerei si alu ministeriulu tienura discursuri patriotici. Cestu d'in urma accentuá politic'a de impaciure si provocá conservativii a pune incredere in Republica. Multime immense de poporu salutá votulu cu entusiasmu innaintea palatulu congressulu; cetatea este pre de plinu liniscita.

In Barcelon'a se proclamá republic'a federativa; ministrulu presiedinte a si caletoritu acolo, fiindu ca miscarile d'in Barcelon'a se provocará prin faim'a, ca guvernulu d'in Madridu aru fi trantitu. Pre insul'a Portorico se proclamá republic'a fara a se scá vre o conturbatiune.

Scri electrice.

Madridu, 11. Marte. Deputatii radicali ai Andaliesei decisera intr'o Adunare, a convocá pre toti deputatii Andaliesei si a propune, ca statulu federativu andalusianu sē se organisiedie pre bacea libertatii comerciale si porturile Andaliesei si se dechiare porturi libere.

Madridu, 11. Marte. Aici se formá centrulu federativiloru revolutionari. Consiliulu de ministri incredintá pre Pij Margall cu presidiulu ministeriale pana va absentá Figueras.

Madridu, 11. Marte. Ministrulu de interne comunicá Adunariu nat. ca capitanulu generale d'in Barcelon'a parasí postulu seu in momentulu celu mai criticu; guvernulu nu lu-va lasá nepunitu. Mai departe ministrulu esprima sperantia, ca lui Figueras i va succede a restitui ordinea in Barcelon'a. Martos, presiedintele camerei de misiunã. Nouele alegeri sunt escrise pre 10 Aprile si nou'a Adunare se va deschide in 1 Maiu.

Burs'a cerealeloru.

Vienn'a, 8. Martiu (Depesie officiale.) Graū, ungurescu 86—87 pundi loco Arabon'a fl. 8. — Secara de Moravia 80 pndi loco Florisdorf fl. 4.90, austriaca 79—80 pndi loco Vienn'a fl. 4.80; secara de Weissenburg 80 pndi loco Florisdorf fl. 5. — Ordiu slovacescu 63 pndi loco Neuhausl fl. 3.63, ungurescu 73—74 pndi loco Vienn'a fl. 3.85. — Ovesu ungurescu 48—52 pndi transito Vienn'a fl. 1.28—2.08, dto 52 pndi fl. 2.22—2.25 meriti'a noua austr., dto 49—52 pndi transito Vienn'a fl. 3.82—3.98 per centenariu, dto fl. 1.56—1.58 per 50 pundi viennesi.

Revist'a comerciala de septimana

Pest'a, 8 Martiu. Primavera ce in annulu acestu-a s'a ivitu cam timpuriu, pare a se sustienē; in decursulu acestei septimane timpulu a fostu mole si insocitu de ploia ma multu calda de catu rece, carea a ajutatu forte multu la vegetatiunea holdeloru. Starea termometrulu a variatu intre + 10° si + 11°, a finea septimanei inse cadu pana la + 4°. Pamentulu se luca pentru semenaturele de vera oiele s'au scosu pretotindenea la pasciune, pri ce se crutia nutretiu forte multu. Starea holdeloru este multumitoria, si daca tempulu va continuá a fi totu asiē de favorabilu, atunc se pote sperá si la unu secerisiu manosu. Starea apei, ca de regula in acestu annu-tempu s'a cam urcatu, inse de inundatiuni nu se port mare grige ca alta-data, de-ora-ce in estu-annu nici chiaru gavaunele muntiloru innalti nu ascundu mare massa de neua. Navigatiunea incepntu si primele nai cu cereale a si sosit aici de pre Dunare in josu.

Gráū in terminu de primavera fl. 7.55 bar si marfa; in terminu de toamna fl. 5.74, in fine si cu 5.68.

Secara fl. 4.30 bani fl. 4.35 marfa. — **Ovesu** fl. 1.55 bani. — **Porumbu** (cucurdia) pana la fl. 3.62. — **Rapitiu** fl. 11.25 per cabulu (galeta); lastatiuni 9 fl. per cubulu.

Farina. Nr. 0 fl. 17, nr. 1. fl. 16.50, nr. 2 fl. 16, nr. 3 fl. 15.50, nr. 4 fl. 16, nr. fl. 13, nr. 6 fl. 11, nr. 7 fl. 10, nr. 8 fl. 9 nr. 8½ fl. 7.80.

Fructe cu pastare. Mei u calitate turcesca fl. 3.15 per 82 pdi viennesi, calitate ung. 1.75 — **Bobu albu** fl. 4 per cent. v. malu. — **Mazere** fl. 6—8; **Linte** fl. —6 cent. — **Macu albastru** fl. 11, suru 8 meriti'a — **Sementia de canepa**: 3.30 per 60 pdi viennesi, forte cautata.

Porci. ung. si serb. de 280—340 pndi pana la 31 cr., perni 29 cr. D'in Ungari infer. s'au addusu 6860 porci. d'in Transilvania 1590, d'in Serbi'a 1110, d'in Romania'a 70. De aici s'au transportatu in Ung. super. 310 la Vienn'a 3280, la Prag'a 79 preste Oderberg 1020, preste Bodenba 1010, in Bud'a-Pest'a s'au consumatu 222 Transito 460, la-olalta 9090 bucati, si mai r mane o provisiune de 51.746 bac. de porc.

Unore de porcu, farabutoiu fl. 31.50—3 cu butoiu cu totu fl. 33. Unu. americana 30—31. — **Clusa** (lardu, slanina) de estu annu fl. 31—32, afumata fl. 33—34. — S fl. 29—30.

Prune. Marfa de frunte fl. 12.25—12.7 marfa mai de midloeu fl. 11.50.

Pei de oia, de Germani'a cu lan'a pre ellu cu cate fl. 3.20—3.80 parochi'a si 2 la su rabbatu. Pei teresci si serbesci usiore cu 115—125, grelle fl. 130—145 per 102 b cati. Pei de mnelu fl. 60—72 per 10 bucati. Pei de iedu de Transilvania 190—200 fl. pentru 100 bucati.

Pei lucrute. Pana la 40 pndi cu 104—108 pana la 45 pdi 108—110 fl, tertie grell 104—106 fl. — **Pei de vitiele** fl. 190—200 marfa buna prim'a fl. 215 per centenariu. Pei de vitiele de Iustruitu (vicsu) fl. 260—280 Pei de callu fl. 115—120; calitate usiore 6—8—10 pundi 85—90 fl. per. centeauri

Propriet., edit. si red. respondiet.:

ALESSANDRU ROMAN

Sifilitic'a si impotentia, fia vechie seu de curund nascute,

se voru tratá dupa metodulu homeopaticu. Dr. I. E. r. n. s. t., Pest'a, strad'a idoliloru (G. tergasse) nr. 6., etagiulu II., usi'a nr. 15., la 2—5 ore dupa media-di.

Aceste morburi se trateza a desse ori modulu celu mai usioru cu dose mari de sic si argintu viu, si acesta se face numai si ajungerea unui resultatū momentanu. Paties vindecati in modulu acestu-a voru cadé a curundu seu mai tardiū in morburile ce mai indiosiate, incatu inca in aducele betnetie voru avé, dorere, a sufferi greu de secintiele acestei tratari usiore si superfice. Scutu contra acestoru feliu de pericle de modulu de tratere homeopaticu, care, preeste cunoscutu, nu numai ca vindeca dorere, cele mai invecchite, ci effectulu lui este de binefactoriu, incatu nu lassa nice cea mica temere de urmari rele. Diet'a ce se prescrie este simpla si usioru de tienutu.

(2—12)